

cc: κα Věra Jourová
Αντιπρόεδρος αρμόδιος για τις αξίες και τη διαφάνεια

κ. Didier Reynders
Επίτροπος Δικαιοσύνης

6 Φεβρουαρίου 2024

Αξιότιμη Πρόεδρε von der Leyen,

Εμείς, οι υπογράφουσες οργανώσεις που παρακολουθούμε και υπερασπιζόμαστε ενεργά το κράτος δικαίου και τα ανθρώπινα δικαιώματα στην Ευρώπη, σας γράφουμε για να εκφράσουμε την έντονη ανησυχία μας για τη συνεχιζόμενη επιδείνωση του κράτους δικαίου και των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ελλάδα.

Ορισμένες από τις πιο σοβαρές και επίμονες παραβιάσεις των συμβατικών υποχρεώσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) όσον αφορά το κράτος δικαίου περιλαμβάνουν ένα μεγάλο [σκάνδαλο παρακολούθησης](#), [κυβερνητικές παρεμβάσεις στα μέσα ενημέρωσης](#), [καταχρηστικές αγωγές κατά δημοσιογράφων και ακτιβιστών](#), και ένα γενικότερα ανασφαλές εργασιακό περιβάλλον για τους δημοσιογράφους, συμπεριλαμβανομένων [δύο ανεξιχνίαστων δολοφονιών δημοσιογράφων](#). Επιπλέον, υπό την κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας, το [σύστημα ποινικής δικαιοσύνης](#) έχει χρησιμοποιηθεί για την απειλή ομάδων της κοινωνίας των πολιτών και ακτιβιστών. [Οι απαιτήσεις εγγραφής](#) για τις μη κυβερνητικές ομάδες που εργάζονται για τη μετανάστευση και το άσυλο έχουν επιβάλει αδικαιολόγητη επιβάρυνση σε αυτές.

Πολυάριθμες ομάδες έχουν καταγράψει αυτές τις εξελίξεις¹, μεταξύ άλλων στις πρόσφατες υποβολές των ενδιαφερομένων μερών για την έκθεση για το κράτος δικαίου του 2024². [Η έκθεση της 30ής Ιανουαρίου από διάφορες οργανώσεις για την ελευθερία του Τύπου](#), δείχνει σαφώς την ανάγκη για περισσότερη δράση της ΕΕ υπέρ της ελευθερίας του Τύπου στην Ελλάδα. Για δεύτερη συνεχή χρονιά, η χώρα κατέλαβε την τελευταία θέση στην ΕΕ στον Παγκόσμιο Δείκτη Ελευθερίας του Τύπου των [Δημοσιογράφων Χωρίς Σύνορα](#). [Η Ειδική Εισηγήτρια των Ηνωμένων Εθνών για τους υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων](#), Mary Lawlor, επισήμανε παρόμοιες ανησυχίες στην έκθεσή της του Μαρτίου 2023, συμπεριλαμβανομένων των περιορισμών της ελευθερίας των μέσων ενημέρωσης από τις ελληνικές αρχές, της έλλειψης πλουραλισμού των μέσων ενημέρωσης στη χώρα και της παρακολούθησης των δημοσιογράφων με τη χρήση εμπορικού κατασκοπευτικού λογισμικού και υποκλοπών. Η έκθεση της Lawlor σημείωσε, επίσης, ότι οι υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που εργάζονται για τη μετανάστευση «*έχουν υποστεί εκστρατείες συκοφάντησης, ένα μεταβαλλόμενο ρυθμιστικό περιβάλλον, απειλές και επιθέσεις και κατάχρηση του ποινικού δικαίου εναντίον τους, σε σοκαριστικό βαθμό*»³.

¹ See, among others, reports by [A Safer World for the Truth](#), [CPJ](#), [HRW](#), [IPI](#), [Media Freedom Rapid Response](#), [EFJ](#) and [RSF](#)

² See, among others, reports by [A Safer World for the Truth](#), [CPJ](#), [HRW](#), [IPI](#), [Media Freedom Rapid Response](#), [EFJ](#) and [RSF](#)

³ <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-human-rights-defenders>

Παρά την επιδείνωση του κλίματος για τον ανεξάρτητο Τύπο και την κοινωνία των πολιτών στην Ελλάδα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρέμεινε σε μεγάλο βαθμό σιωπηλή ή αδρανής στην προσπάθειά της να θέσει την ελληνική κυβέρνηση προ των ευθυνών της. Η Επιτροπή, μεταξύ άλλων στην έκθεσή της για το Κράτος Δικαίου 2023, εξέφρασε ανησυχίες για την κατάσταση των δημοσιογράφων και της κοινωνίας των πολιτών, αλλά λυπούμαστε που ούτε η έκθεση ούτε οι σχετικές δηλώσεις της Επιτροπής για την Ελλάδα αντικατοπτρίζουν τη σοβαρότητα της κατάστασης.⁴

Κατασκοπευτικό λογισμικό και επιτήρηση

Μεταξύ των θεμάτων που περιγράφονται στην παρούσα επιστολή, επισημαίνουμε το σκάνδαλο του spyware και τα επακόλουθά του. Τα γεγονότα αυτά καταδεικνύουν αρκετά από τα προβλήματα που εξακολουθούν να υφίστανται και επηρεάζουν το κράτος δικαίου στον πυρήνα του: η κρατική επιτήρηση των δημοσιογράφων εγείρει επείγουσες ανησυχίες για την προστασία της ιδιωτικής ζωής και την ελευθερία της έκφρασης και επηρεάζει την ικανότητα του Τύπου να θέτει τις αρχές προ των ευθυνών τους. Παρεμβαίνει στην ελευθερία των μέσων ενημέρωσης και παραβιάζει το απόρρητο των δημοσιογραφικών πηγών, το οποίο προστατεύεται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ. Η εν λόγω επιτήρηση έχει ανατριχιαστικό αποτέλεσμα για τη δημοσιογραφία και τον ρόλο της σε μια δημοκρατική κοινωνία.

Στις 22 Μαΐου 2023, η Εξεταστική Επιτροπή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τη διερεύνηση της χρήσης του Pegasus και ισοδύναμου κατασκοπευτικού λογισμικού παρακολούθησης (PEGA) διατύπωσε σειρά συστάσεων προς την Ελλάδα. Οι συστάσεις αυτές περιλαμβάνουν την ανάγκη ενίσχυσης «των θεσμικών και νομικών εγγυήσεων, (..), καθώς και των ανεξάρτητων μηχανισμών εποπτείας»- να «αποσαφηνιστεί επείγοντως η κατάσταση γύρω από την κακή χρήση του κατασκοπευτικού λογισμικού στην Ελλάδα»- και να αποκατασταθεί «η πλήρης ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας και όλων των σχετικών εποπτικών οργάνων».⁵

Αντί να ασχοληθούν με αυτές τις συστάσεις, οι ελληνικές αρχές έχουν λάβει διάφορα μέτρα τους τελευταίους μήνες για να μειώσουν σκόπιμα τα επίπεδα διαφάνειας και ελέγχου, περιορίζοντας έτσι το πεδίο προσφυγής των θυμάτων της παρακολούθησης, συμπεριλαμβανομένων των δημοσιογράφων, των ακτιβιστών, των πολιτικών και των ενδιαφερόμενων μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Τα βήματα αυτά περιελάμβαναν: τον διορισμό χωρίς την προβλεπόμενη κοινοβουλευτική πλειοψηφία τεσσάρων νέων μελών της Ελληνικής Αρχής για την Ασφάλεια των Επικοινωνιών και την Προστασία του Απορρήτου (ΑΔΑΕ)- της εποπτικής αρχής που διερευνά τις υποκλοπές από την ελληνική υπηρεσία πληροφοριών (ΕΥΠ)- την κλήτευση δύο μελών της ΑΔΑΕ ως υπόπτων από τη δικαιοσύνη- και, τον εκφοβισμό του επικεφαλής της ΑΔΑΕ, Χρήστου Ράμμου, από πολιτικούς και βουλευτές.

Δημοσιογράφοι, το έργο των οποίων συνέβαλε καθοριστικά στην αποκάλυψη του σκανδάλου κατασκοπείας στην Ελλάδα, αντιμετωπίζουν εν τω μεταξύ πολλαπλές ανωγές από τον πρώην κυβερνητικό αξιωματούχο Γρηγόρη Δημητριάδη. Πριν από την παραίτησή του στις 5 Αυγούστου 2022 - εν μέσω της αποκάλυψης του σκανδάλου spyware - ο Δημητριάδης

⁴ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ga/statement_20_380;
https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_23_4441

⁵ These recommendations were also reflected in the [reports and statements](#) of the European Parliament's Rule of Law Monitoring Group.

επέβλεπε τη λειτουργία της ΕΥΠ ως γενικός γραμματέας του γραφείου του πρωθυπουργού. Οι αγωγές αυτές έχουν χαρακτηριστεί ευρέως από οργανώσεις για την [ελευθερία των μέσων](#) ενημέρωσης ως [SLAPPs](#): προσπάθειες εκφοβισμού που αποσκοπούν στη φίμωση της δημοσιογραφίας δημοσίου ενδιαφέροντος.

Το κεφάλαιο για την Ελλάδα της Έκθεσης για το Κράτος Δικαίου 2023 παρουσιάζει άκριτα τις διορθωτικές κινήσεις της ελληνικής κυβέρνησης σε αυτές τις ανησυχίες, χωρίς να αμφισβητεί την αποτελεσματικότητά τους. Αυτές οι διορθωτικές κινήσεις περιλαμβάνουν την Ειδική Ομάδα για την Προστασία των Δημοσιογράφων, η οποία συστάθηκε ως απάντηση στις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αλλά θεωρείται από την κοινότητα της ελευθερίας του Τύπου ως μια τακτική προπέτασμα καπνού που αποσκοπεί στον κατευνασμό της διεθνούς κριτικής και στην απόσπαση της προσοχής από την αποτυχία της κυβέρνησης να παράσχει πραγματική διαφάνεια, λογοδοσία και δικαιοσύνη σε θέματα κράτους δικαίου που αφορούν την ελευθερία του Τύπου.

Αν και η εθνική ασφάλεια παραμένει αρμοδιότητα των κρατών μελών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν μπορεί να συνεχίσει να κλείνει τα μάτια όταν η παρακολούθηση μπορεί να έχει οδηγήσει σε καταχρήσεις του δικαίου της ΕΕ. Η Επιτροπή PEGA κατέληξε στο συμπέρασμα ότι στην Ελλάδα έχουν σημειωθεί παραβάσεις και κακοδιοίκηση κατά την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης. Η Επιτροπή θα πρέπει να εξετάσει αυτές τις παραβάσεις μαζί με τις προαναφερθείσες επιθέσεις κατά των θεμελιωδών δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένης της αποτυχίας να διερευνηθούν οι επιθέσεις κατά των δημοσιογράφων και να τους παρασχεθεί ασφαλές περιβάλλον εργασίας, της καταστολής της κοινωνίας των πολιτών και των υπερασπιστών των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της αποτυχίας να ληφθούν αποτελεσματικά μέτρα κατά των SLAPPs κατά των μέσων ενημέρωσης και της κοινωνίας των πολιτών. Οι κατάφωρες και προφανείς παραβιάσεις των αξιών της Συνθήκης της ΕΕ πρέπει να διερευνηθούν ανεξάρτητα και σε βάθος. Καλούμε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να:

- Να διερευνήσει πλήρως τις αναφορές αυτές με σκοπό να επιδιώξει την ανάληψη σαφούς και αποτελεσματικής διορθωτικής δράσης, ανοιχτά και δημόσια, από τις ελληνικές αρχές.
- Στην έκθεση του 2024 για το κράτος δικαίου στην Ελλάδα, να δοθεί μια σαφής, λεπτομερής και ολοκληρωμένη εικόνα της επιδείνωσης του κράτους δικαίου με μετρήσιμες, συγκεκριμένες και χρονικά προσδιορισμένες συστάσεις προς τις αρχές.
- Να προβεί σε ακριβή και αμερόληπτη αξιολόγηση των περιπτώσεων στις οποίες η παραβίαση από την Ελλάδα τόσο των υποχρεώσεων για το κράτος δικαίου και τα θεμελιώδη δικαιώματα όσο και των υποχρεώσεων της για ορθή διαχείριση των κονδυλίων της ΕΕ θα μπορούσε να οδηγήσει στην ενεργοποίηση της αναστολής των κονδυλίων της ΕΕ προς τη χώρα.

ΥΠΟΓΡΑΦΟΥΣΕΣ:

Article 19 Europe

Committee to Protect Journalists (CPJ)

European Centre for Press and Media Freedom (ECPMF)

European Federation of Journalists (EFJ)

Free Press Unlimited (FPU)
Greek Council for Refugees (GCR)
Human Rights Watch (HRW)
International Press Institute (IPI)
OBC Transeuropa
Reporters Without Borders (RSF)
Transparency International EU (TI)
Vouliwatch